

פסיפס-ישראלי

לקט רשמי תרבות, מדע,
חברה והווי במדינת ישראל

● סידרת תצלומי מצבות יהודיות

בפולין היו את גולת הכותרת של תערוכת מצבות מבתי קברות יהודיים בפולין שנערכה במוזיאון האתנולוגי בחיפה. שאר המוצגים היו הדפסי-אבן אמנותיים של מצבות מבית הקברות היהודי בשידלובצה. "אלה הן ליתוגראפיות מעודנות המזכירות בטכניקה שלהן את אמנות סין העתיקה", מוסרת רחל אנגל, מבקרת האמנות של "מעריב", "והן הותקנו בידי שני אמנים צעירים בני פולין (לא יהודים) יאצק אנטוני זילינסקי ורעייתו לוציאנה קרקובסקה, שחורבן בתי הקברות היהודיים בפולין זיעזע את לבם. שרידי בתי הקברות היהודיים הפזורים על פני אדמת פולין מעוררים בנו עד היום רגשי התפעלות ואימה כאחד", אמרו, "התפעלות מהדר היצירה האמנותית העממית שאנו מגלים בהן, ואימה, שהרי הן מצבות של עולם שאיננו עוד. לפני שנים מועטות בלבד עדיין היו מצבות שהוקמו בתוך עולם חי, בתרבות חיה".

● כ־400 שנה מלאו לא מכבר לנסיון הראשון לחדש ישוב עברי מאורגן, ממלכתי, בארץ ישראל באיזור טבריה, ביזמת דון יוסף נשיא וקרובתו אצילת־רוח דונה גראסיה מנדט אשר נמנו אנו אחרי בריחתם מספרד ופורטוגל, עם צמרת הממשלה העות'ומנית. על כך שוחח מר קדיש לוז יושב ראש הכנסת, שביקש להסיח את דעת ציריה הנרגשים של הכנסת שדמתה למרקחה כשעורך מגין קולות על... מלוח חובה לטלפון!...

● עדת הקראים בישראל פנתה בכתב לראש הממשלה, לשרי הממשלה ולכל חברי הכנסת בתביעה לפעולה דחופה כדי לכלול את העדה במסגרת החוק הישראלי. ראשי העדה גם ערכו מסיבת עיתונאים בענין זה. הם הסבירו כי בעוד שהחוק קובע כי כל אזרח רשאי לעשות את עבודת אלוהים ואת הפולחן כרצונו

אין החוק מכיר כלל בעדת הקראים. אנו יהודים ורואים את עצמנו שייכים לעם היהודי" הצהיר מזכיר העדה, מר חיים לוי, "אולם איננו משתייכים ליהדות הרבנית ובמדינת ישראל מוכרים המוסדות הרבניים בלבד". בהמשך דבריו הסביר כי לעדה הקראית בתי דין משלה וכללים המסתמכים על התורה. אמנם קיים סטאטוס-קוו לפיו רושם משרד הפנים נישואין וגירושין הנערכים ע"י בתי הדין הקראיים, אולם אין לבתי דין אלה כל בסיס חוקי, ואין להם אפשרות להוציא לפועל את החלטותיהם. בתי הדין (ה"רבניים") דוחים כל פסק והחלטה שלהם ואינם מכירים בתוקף נישואין וכל סדרי אישות שהם עורכים. "העדה הקראית אינה רוצה להתפלג מעם ישראל" קרא בהתרגשות המזכיר, "אולם כפי שקיימים מנהגי אשכנז ומנהג ספרד, יהודים רפורמים ויהודים תימנים, כך אנו מבקשים כי המדינה תכיר בכת קראית במסגרת העם היהודי. אחדות יהודית אין פירושה אחדות עבודת הקודש".

בני העדה הקראית בישראל מונים כ־8000 נפש, והם מרוכזים ברמלה, אשדוד, אופקים ובאר שבע.

● שינוי ערכים בהוראת

התחביר העברי מבשרת עבודת המחקר בבלשנות של ד"ר עוזי ארנן המשמש זה זמן רב מרצה בחוג ללשון עברית באוניברסיטה בירושלים. "הצירופים השימניים בלשון הספרות העברית החזושה, ביחוד עפ"י הפרוזה של ח. נ. ביאליק" היא שם החיבור שזיכהו בתואר ד"ר לפילוסופיה בטכס שנערך באוניברסיטה העברית. ד"ר ארנן הושפע במחקרו בעיקר מספרו של החוקר הגודע נועם חומסקי על המיבנים התחביריים (שיצא לאור ב־1956 באנגלית) ועורר מהפיכה בגישת החוקרים לתחביר המודרני. פרופ' חומסקי, המרצה במכון הטכנולוגי במאסצ'וסטס הראה כי על פי

היערכות הכוחות אשר היו צריכים לעלות על ירושלים הופתעו לדעת עד כמה מדייקים הערבים בפגיעותיהם ביחידות העבריות. זטלר קרא לסטודנטים לתבוע הקמת ועדת חקירה. הוא אמר כי עצם העובדה שהעומדים ליד הגה המדינה לא רצו לכבוש את ירושלים נעוצה בכך שאינם מרגישים אדנות על הארץ הזו.

מפקד אצ"ל במחוז ירושלים, מר מרדכי רענן הסביר את חוסר הרצון של ראשי המדינה לפעול בירושלים בכך כי סוכם מראש עם השלטונות הירדניים שירושלים יחד עם חלקים אחרים של הארץ ובכללם גוש עציון (!) יהו חלק מירדן. „אם כך” — שאל רענן — „אם כבר סוכם שירושלים לא תהיה עברית מדוע יש להילחם עליה?” ... באשר ל„פעולה” שנעשתה לכבוש את העיר אמר רענן כי היתה זו פעולה למראית־עין; וכאן סייע לרענן איש ה„הגנה” באמרו כי מצא מברק מאותם הימים אשר נשלח מתל־אביב לשאלתיאל ואשר בו נקרא שאלתיאל לבצע פעולה למראית־עין „אשר תשתיק את ההתמרמרות שקמה נוכח חוסר המעש בירושלים”.

אחד הנוכחים, מר א. שטרנברג, מן המחלקה להיסטוריה ישראלית ב„בר אילן” שנלחם בגוש עציון, קם ואמר: „באותה תקופה קיבלנו הוראות מטופשות, סותרות ומבולבלות מדוד שאלתיאל” ...

הוא סיפר שלא אחת נרמז לאנשי גוש עציון שכדאי להם להיכנע או לעזוב את הגוש, אף הוצע להם המקום אחר להתיישבות ...

דברי מפקדי שלושת הארגונים השאירו רושם עז על הנוכחים שישבו זרוכים במשך שלוש שעות.

מאות מתלמידי אוניברסיטת בראילן חתמו על עצומה הקוראת לממשלה לחקור בדבר והקוראת לסטודנטים מאוניברסיטאות אחרות לשתף פעולה בכך. „אי אפשר — אמר מר צבי שולדינר, מראשי הסתדרות הסטודנטים — „שאנו, אשר רבים מאתנו הם מורים בהווה, לא נדע את נסיבות נפילתה של בירת ישראל!”

הגישה שרווחה עד כה בחקר הדקדוק אין אפשרות לנתח ולהסביר הרבה את מהות התופעות התחביריות. ד״ר ארנן חוקר בעבודתו בחריפות את שיטת הוראת הדקדוק והתחביר הנהוגה כיום במדינת ישראל וטוען כי היא משולה להוראת החימיה על פי מושגי ימי הביניים. לטענתו מוטלת האשמה על המורים שהם שמרניים בדרך כלל וגאמנים לשיטות ההוראה אותן למדו בעצמם לפני עשרות בשנים. עבודת ד״ר ארנן פורסמה בחלקה אנגלית, ועם פירסומה במהדורה עברית מקוה ד״ר ארנן להשפיע באמצעותה על התפתחות התחביר העברי והוראתו לפי שיטתו החדשה אותה הנהיג זה מכבר בחוג לבלשנות באוניברסיטה בירושלים.

● **„מדוע לא שוחררה העיר העתיקה? — פשוט לא רצו לשחררה! ...”**

מפקד ההגנה בירושלים העתיקה בסימפוזיון אשר אורגן ע״י הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטת בראילן, הסימפוזיון נערך בהשתתפות מפקדי ה„הגנה”, האצ״ל והלח״י בירושלים, ושלשתם ניסו להשיב על השאלה מפני מה לא שוחררה העיר העתיקה.

מר רוסנק שהיה הראשון שנשא דבריו באמרו בהתרגשות כי „אין זה קשה לענות על השאלה” והוסיף כי „עליה יוכלו להשיב בהרחבה אך ורק שני אנשים: בן גוריון ומשה שרת המנוח”. מר רוסנק גילה בפני הנוכחים כי לאחר שוך הקרבות פנה אל גופים שונים שיחקרו את נסיבות נפילת העיר אך שום גוף לא הסכים לכך.

„לא נקראתי לדווח ואיש לא שאלני כל שאלות”. הוא סיפר כי לאחר הקרבות חיפש בארכיון הצבאי אחר מיסמכים בקשר לירושלים. אולם מיסמכים צבאיים של ממש לא מצא. נאמר לו כי מיסמכים אלה הם בבית דוד שאלתיאל מפקד מחוז ירושלים דאז. „מאד מתמיה הדבר”, אמר רוסנק, „מיסמכים על אספקת נעלים ובגדים נמצאו בארכיון אולם מיסמכים הקשורים בענינים צבאיים נמצאו בבית שאלתיאל ...”

מר יהושע זטלר, מפקד לח״י בירושלים, השמיע דברים חמורים. הוא ציין כי בשעת